

Hakija	A
Vastapuoli	S
Asia	Kohtuullinen korvaus
Vireille	6.3.2018
Annettu	27.11.2018

ASIAN TAUSTA

Hakemus koskee keksintöä nimeltä [].

Hakija on ollut työnantajan palveluksessa vuosina []. Hakija on toisen keksijän kanssa tehnyt [] työsuhdekeksintöä koskeneen ilmoituksen. Työnantaja on [] ilmoittanut ottaneensa kaikki oikeudet hakijan työsuhteensa aikana tekemään keksintöön.

Työnantaja ei ole hakenut patenttia hakijan keksinnön perusteella.

Hakijalle ja toiselle keksijälle on maksettu ensin työsuhdekeksintöohjesäännön mukainen palkkio, josta hakijan osuus on ollut puolet eli [] euroa. Myöhemmin keksinnöstä on päätetty maksaa lisäksi työsuhdekeksintöohjesäännön korvausluokan [] mukainen kertakorvaus, josta hakijan osuus on ollut puolet eli [] euroa.

ASIAN KÄSITTELY

Hakemus

Vaatimukset

Hakija on pyytänyt työsuhdekeksintölautakuntaa antamaan lausunnon hakijalle kuuluvasta kohtuullisesta korvauksesta. Työnantajan hakijalle maksama korvaus ei ole kohtuullinen korvaus keksinnöstä.

Perusteet

Hakija on tehnyt keksinnön [] pyynnöstä. Tuote on ollut [], josta hakija on piirtänyt kuvan ja kertonut toimintaperiaatteen. Ensimmäinen prototyyppi keksinnöstä on ollut ajossa noin kaksi viikkoa kuvan luovutuksesta, eli tuotekehitysaika on ollut hyvin lyhyt.

Keksintö on koskenut merkkikohtaista lisävarustetta, jonka patentoiminen ei ole ollut tarpeellista, koska se ei muuttamattomana olisi yhteensopiva muiden valmistajien laitteiden kanssa.

[] on myynyt piirustukset ja idean alihankkijalle. Hakijan saamien tietojen mukaan [] oli vuonna [] myyty [] kappaletta, joista on saatu voittoa [] euroa per []. Vuoden [] voitto on siten ollut [] euroa.

Vastine

Työnantajan mukaan hakijalle on jo maksettu kohtuullinen ja riittävä korvaus lausuntopyynnön kohteena olevasta työsuhdekeksinnöstä.

Keksintö olisi ollut patentoitavissa, mutta mahdollisen patentin suoja-ala olisi ollut hyvin suppea ja patentti olisi ollut helposti kierrettävissä. [] itsessään ei ole uusi keksintö, eikä hakijan ole keksinyt [], vaan [], jolla []. Esimerkiksi [] osalta on jo pitkään tiedetty, että []. Työnantajan olisi ollut mahdollista käyttää muitakin teknisiä ratkaisuja, joilla saavutettaisiin sama tekninen teho.

Hyötyarvomenetelmä ei sovi nyt käsiteltävään asiaan, koska keksinnön käyttöön ottamisesta ei ole ollut työnantajalle mitattavissa olevaa taloudellista hyötyä, kuten raaka-aine-, työvoima-, tai energiasäästöjä. Keksinnölle ei voida määritellä vaihtoehtoa, jonka perusteella saavutettu hyöty voitaisiin laskea. Lisenssianalogia ei sovellu keksinnön arvon määrittämiseen, koska kyseessä on sellainen ratkaisu, johon ei todellisuudessa hankittaisi lisenssiä eikä keksinnölle voida määrittää sellaista osuutta koko [] myyntihinnasta, josta lisenssiprosentti voitaisiin laskea. Keksinnön arvo tulee siten määrittää arvioinnin perusteella.

Keksintö ei ollut yhteensopiva [] suosituimman [] kanssa. Keksinnön käyttöala ja nähtävissä olevat markkinat ovat olleet alusta alkaen hyvin rajalliset ja keksinnön taloudellinen merkitys on myös käytännössä jäänyt vähäiseksi.

Keksintö on ollut luonteeltaan sellainen, ettei se ole itsessään tuonut kilpailuetua tai tuottanut työnantajalle myyntiä. []:n ainoa kilpailija [] markkinoilla on [], joka oli ennen ainoa [] markkinoilla. [] tekninen ratkaisu on ollut erilainen kuin []. [] ja [] eivät ole myöskään keskenään vaihtoehtoisia.

[] ostajan ostopäätökseen vaikuttavat ensisijaisesti [] ominaisuudet, eikä se, millainen [] on saatavilla. Siten keksintö ei ole lisännyt työnantajan [] myyntiä.

Keksinnön taloudellista arvoa ei voida laskea [] myynnin tai myyntivoiton perusteella. Kyseessä on ollut lisävaruste. Ostajille, jotka olisivat olleet kiinnostuneita [], olisi joka tapauksessa myyty jonkinlainen työnantajan []. [] olisi myyty täysin sama määrä, vaikka [] olisi toteutettu jollain toisella tavalla, kuin nyt kysymyksessä olevassa keksinnössä. Keksintö ei ole vaikuttanut [] myyntiin.

[] myynnistä saatu voitto on ollut merkittävästi pienempi kuin mitä hakija on lausuntopyynnössään esittänyt. [] myyntihinta kauppiaille on [] euroa, josta myyntikatteen osuus on noin [], kun myyntikatteesta ei ole vähennetty tuotekehitys- ja työkalukustannuksia. Kyseisiä [] on myyty [] kappaletta. [].

[] myyntivoitolla ei ole tässä asiassa merkitystä, koska keksinnön osuus [] myynnistä tai myyntivoitosta ei ole suoraan verrannollinen. On mahdotonta määrittää, minkä osuuden keksintö, joka on osa [], muodostaisi [] myynnistä tai myyntivoitosta.

Keksintö on syntynyt työnantajan määräämän tehtävän tuloksena ja työnantajan aloitteesta. Työnantaja on päättänyt vuonna [] aloittaa kokonaan uuden [] tuotannon vuonna []. Koska kyseessä on ollut uusi malli, johon ei ole ollut olemassa valmiina lisävarusteena [], työnantaja on ryhtynyt suunnittelemaan malliin sopivaa [].

Hakija on työskennellyt [] avustuen myös tuotekehitystehtävissä. [] antoi vuonna [] tuotekehityksessä toimivalle [] tehtäväksi suunnitella []. Kehitysvaiheen aikana hakija on esittänyt [] ajatuksen []. Varsinaisen teknisen suunnittelutyön ja toteutuksen hakijan esittämän ajatuksen pohjalta on tehnyt [], joka on suunnitellut ja toteuttanut vuosien [] ja [] aikana [], jonka [] myös lausuntopyynnön kohteena oleva työsuuhdekeksintö on sisältynyt.

Työsuuhdekeksintölautakunnan lisäkysymykset

Työsuuhdekeksintölautakunta on 16.5.2018 esittänyt työnantajalle seuraavat lisäkysymykset:

1. Mikä on [] näkemys sellaisen [] kateprosentista, jossa ei olisi käytetty hakemuksen mukaista keksintöä?
2. Voidaanko keksinnön tuottama hyöty mielestänne määritellä [] parantuneen myyntikatteen perusteella?

Työsuuhdekeksintölautakunta on samalla varannut hakijalle tilaisuuden esittää näkemyksensä samoista kysymyksistä ja antaa vastaselitys työnantajan lausuman johdosta.

Hakijan vastaselitys

[] tuottamaa hyötyä ei voi verrata mihinkään muuhun [], koska tällaista muuta [] ei ole ollut olemassa. Keksinnön taloudellinen arvo on ollut [] kappaletta myytyä [].

Tuotekehitys ei ole kuulunut hakijan työnkuvaan. [] on pyytänyt hakijalta apua [] suunnitteluun. Hakija on piirtänyt koko [] ja kertonut toimintaperiaatteen. Kysymys ei ole ollut vain [].

Tuotekehityksen/tuotannon työkalukustannukset vähennyksinä ovat minimaaliset, koska alihankkija valmistaa [].

Työnantajan lisälausuma

Keksintöä on hyödynnetty vain []. [] käytetyt [] ovat olleet standardin mukaisia, [] jo valmiina olleita ja muissa [] käytössä olevia tuotteita. [] koostuvat käytännössä []. [] ovat vakiotavaraa. Keksintö kohdistuu ainoastaan []. [] on toteutettu siten, että []. Vastaava ratkaisu on ollut käytössä pitkään muun ohella [] ja [].

Markkinoilla on ollut [], jossa oli käytetty tietynlaista teknistä ratkaisua. Suunniteltaessa [] oli siten mahdollista hyödyntää vastaavaa teknistä ratkaisua tai kehittää muunlainen tekninen ratkaisu.

Jäljelle jäävä ongelma ja keksinnön kohde on ollut ainoastaan []. [] näkemyksen mukaan [] olisi voitu toteuttaa myös muilla, vaihtoehtoisilla teknisillä ratkaisuilla.

Prototyypin kehittäminen [] kesti noin kuukauden, minkä jälkeen prototyypin valmistus ulkoistettiin alihankkijalle.

Kateprosentti olisi ollut sama riippumatta siitä, olisiko [] käytetty keksintöä vai jotakin muuta teknistä ratkaisua. Kateprosenttiin vaikuttavat keskeisesti (i) tuotteen myyntihinta sekä (ii) tuotantokustannukset. Keksintö ei ole vaikuttanut tuotteen myyntihintaan korottavasti eikä sillä toisaalta ole tavoitettu säästöä tuotantokustannuksissa. Näin ollen keksinnön hyödyntämisellä ei ole ollut vaikutusta [] kateprosenttiin, eikä keksinnön arvoa voida määrittää parantuneen myyntikatteen perusteella.

Muut kirjelmät

Hakija on antanut lisälausuman.

Työnantaja on antanut lisälausuman.

TYÖSUHDEKEKSINTÖLAUTAKUNNAN RATKAISU

Kohtuullisen korvauksen määrittäminen

Oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin annetun lain (työsuhdekeksintölaki) 1 §:n 1 momentin mukaan toisen työssä olevan henkilön, työntekijän, tekemästä Suomessa patentilla suojattavissa olevasta keksinnöstä on voimassa, mitä tässä laissa säädetään. Pykälän 2 momentin mukaan, jos työnantaja ottaa sellaisen oikeuden työntekijän tekemään keksintöön, joka rajoittaa työntekijän oikeutta hakea tai saada siihen patentti, pidetään keksintöä tältä osin Suomessa patentilla suojattavissa olevana keksintönä, jollei työnantaja esitä todennäköisiä syitä, joiden mukaan patentin myöntämiselle olisi esteitä.

Työnantaja on ottanut oikeudet keksintöön, eikä asiassa ole esitetty todennäköisiä syitä, joiden mukaan patentin myöntämiselle olisi esteitä. Siten kyseessä on lautakunnan toimivallan kannalta patentilla suojattavissa olevasta keksinnöstä ja työsuhdekeksintölautakunta on toimivaltainen tutkimaan asian.

Keksinnön arvon määrittämiseen soveltuva menetelmä

Työsuhdekeksintölain 7 §:n 2 momentin mukaan korvausta määrättäessä on erityisesti otettava huomioon keksinnön arvo ja työnantajan saaman oikeuden laajuus samoin kuin työsopimuksen ehdot sekä työsuhteeseen liittyvien muiden seikkojen merkitys keksinnön syntymiselle.

Työsuhdekeksintöasetuksen 5 §:n mukaan arvioitaessa työsuhdekeksintölain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettujen työsopimuksen ehtojen ja työsuhteeseen liittyvien muiden seikkojen merkitystä keksinnön syntymiselle, on kiinnitettävä huomiota siihen, miten tehtävä on asetettu ja ratkaistu, kuten millä tavalla työnantajan teknologiaa ja laitteita on hyödynnetty, samoin kuin mikä on keksijän asema sekä hänen työehtonsa ja tehtävänsä työnantajan palveluksessa.

Asetuksen 7 §:n 2 momentin mukaan keksinnön taloudellisen merkityksen ollessa vähäinen, keksinnön jäädessä käyttämättä tai muista erityisistä syistä korvaus voidaan kuitenkin määrittää kertakorvauksena. Myös silloin, kun keksinnön tekeminen selvästi on kuulunut työntekijän varsinaisiin työtehtäviin ja keksinnön arvo on vähäinen tai kun ei voida yksilöidä sellaista myyntihintaa, josta rojalti voitaisiin laskea, voidaan korvaus määrittää kertakorvauksena.

Työsuhdekeksintöasetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan työsuhdekeksintölain 7 §:n 2 momentissa keksinnön arvolla tarkoitetaan sen taloudellista arvoa. Arvoa määritettäessä on otettava huomioon taloudellinen kokonaisvaikutus myös silloin, kun keksintö muodostaa vain osan suurempaa kokonaisuutta. Asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan keksinnön arvo on ensisijaisesti määritettävä sen mitattavan taloudellisen hyödyn perusteella, joka työnantajalle tulee keksinnön käyttöön ottamisesta, kuten keksinnön tuottamasta raaka-aine-, työvoima- tai energiasäästöstä (hyötyarvomenetelmä). Jos edellä

mainittu keksinnön arvon määrittämistapa ei ole keksinnön laadusta tai käytötavasta johtuen sovelias, keksinnön arvo määritetään sanotun pykälän 3 momentin nojalla lisenssisopimukseen vertaamalla (lisenssianalogia). Jos kumpaakaan edellä mainittua määrittämisperustetta ei voi käyttää, keksinnön arvo voidaan arvioida säännöksen 4 momentin nojalla.

Työsuhdekeksintölautakunta toteaa, ettei keksinnön arvon määrittämiseen voida käyttää hyötyarvomenetelmää, koska keksinnön käyttöön ottamisesta ei ole ollut työnantajalle mitattavissa olevaa taloudellista hyötyä. Keksinön arvon määrittämiseen ei voida myöskään soveltaa lisenssianalogiaa, koska keksinnölle ei voida määrittää sellaista osuutta koko [] myyntihinnasta, josta lisenssiprosentti voitaisiin laskea. Näin ollen lautakunta määrittelee keksinnön perusteella maksettavan kohtuullisen korvauksen arvioimalla.

Keksinnön arvo

Työnantajan esittämän selvityksen mukaan [] myyntihinta kauppiaille on [] euroa. Kyseisiä [] on myyty vastineen antamisen hetkellä yhteensä [] kappaletta. Yhteensä kyseessä olevan [] myynnistä saatu liikevaihto on siten ollut [] euroa. Työnantaja on edelleen esittänyt, että [] myyntikateprosentti on ollut noin [], kun myyntikatteesta ei ole vielä vähennetty tuotekehitys- ja työkalukustannuksia. Tämän perusteella tähänastinen myyntivoitto [] on siten ollut [] euroa.

[] käsittää sekä [] että []. Työnantajan esittämän selvityksen mukaan [] käytetyt [] ovat olleet yhtiössä jo valmiina olevia tuotteita vastaavia. Lautakunta toteaa, että [] osuus [] myynnistä saatavasta liikevaihdosta vastaa siten noin [] edellä esitetystä liikevaihdosta eli olisi [] euroa, josta myyntivoittoa on saatu [] euroa.

[] on esittänyt, että [] olisi voitu toteuttaa myös monella muulla tavalla, kuten markkinoilla jo olleessa kilpailevan yrityksen [] käytetyllä tavalla. Osapuolet ovat kuitenkin yksimielisiä siitä, että kyseessä oleva keksintö on parantanut []. [] on myös hyödyntänyt kyseessä olevaa keksintöä omassa [] sen sijaan, että olisi toteuttanut sen kilpailijansa kanssa samankaltaisella ratkaisulla. Asiassa esitetyn selvityksen perusteella lautakunta toteaa, että [] ovat keksinnön johdosta hieman parantuneet markkinoilta suoraa kopioitavissa oleviin ratkaisuihin verrattuna.

Työsuhdekeksintölautakunta toteaa olevan mahdollista, etteivät [] ominaisuudet ole lainkaan vaikuttaneet sen myyntikatteeseen. Sen sijaan lautakunta ei pidä uskottavana, etteivät [] tuottamat paremmat [] olisi lainkaan lisänneet [] myyntiä. Tätä johtopäätöstä tukee oletama siitä, että työnantajan ottaessa keksinnön käyttöön ja lähtiessä tuotteistamaan sitä, on työnantajan täytynyt odottaa, että siitä saadaan ainakin vähäistä suurempaa taloudellista hyötyä. Tarkemman selvityksen puuttuessa lautakunta arvioi, että keksinnön ansiosta [] myydään vuodessa [] prosenttia enemmän kuin ilman keksintöä toteutetussa []. Siten

keksinnön arvo vuodesta [] vuoteen [] on edellä todettu liikevoiton määrä huomioon ottaen ollut noin [] euroa.

Edellä esitetty keksinnön arvioitu arvo ja myyntikateprosentti huomioon ottaen keksinnön voidaan arvioida lisäävän [] myyntivoittoa noin [] prosenttia, jota voidaan soveltaa keksinnön tulevasta käytöstä maksettavaan korvaukseen.

Työsuhdekerroin

Kohtuullisen korvauksen määrän arvioinnissa on keksinnön arvon lisäksi otettava huomioon työsuhdekeksintölain ja työsuhdekeksintöasetuksen mukaan se, missä olosuhteissa keksintö on syntynyt eli mikä on keksinnön työsuhdeyhteys. Tällöin tarkastellaan erikseen tehtävän (a), ratkaisun (b) ja keksijän (c) työsuhdeyhteyttä.

[] on vuonna [] antanut tuotekehityksessä toimineelle [] tehtäväksi suunnitella []. Hakija on avustanut [] suunnittelutyössä tämän pyynnöstä. Asiassa saadun selvityksen mukaan hakija ei ole toiminut tuotekehityksessä, vaan [], avustaen kuitenkin myös tuotekehitystehtävissä. Lautakunta katsoo, että hakija on saanut aiheen keksintöönsä siten, että hänelle on annettu työtehtävä, mutta ei ole osoitettu siihen ratkaisutapaa. Tehtävän työsuhdeyhteys (a) on tällöin [].

Edelleen lautakunta katsoo, että hakija on päätenyt ratkaisuun ammattiinsa ja sen edellyttämään koulutukseen kuuluvien tietojen ja kokemuksen perusteella, työsuhdeessa suorittamiensa töiden sekä tällöin saavuttamiensa kokemusten perusteella. Keksijä ei ole tarvinnut ratkaisuun työnantajan antamia teknisiä apuvälineitä. Näin ollen ratkaisun työsuhdeyhteys (b) on [].

Hakija on keksinnön tekemisen aikaan työskennellyt [] avustaen tuotekehitystehtävissä. Lautakunta arvioi siten keksijän kuuluvan ryhmään [].

Edellä esitetyillä perusteilla lautakunta arvioi hakijan osalta työsuhdekertoimeksi $a + b + c = []$, joka lautakunnan ratkaisuisaan käyttämän taulukon mukaan merkitsee työsuhdekerrointa $T = []$ prosenttia.

Johtopäätös

Lautakunta suosittaa kohtuulliseksi korvaukseksi [] euroa x [] prosenttia = [] euroa.

Työsuhdekeksintölautakunnan lausunto

Työsuhdekeksintölautakunta suosittaa ajalta [] kohtuulliseksi korvaukseksi lausuntopyynnössä tarkoitetun keksinnön käytöstä yhteensä [] euroa, joka summa jakautuu kaikkien keksinnön tekemiseen osallistuneiden henkilöiden kesken. Työnantaja voi vähentää

kohtuullisesta korvauksesta jo maksamansa aloite- ja mahdolliset muut korvaukset.

Jos työnantaja jatkaa myöhemmin keksinnön hyödyntämistä, työsuhdekeksintölautakunta suosittaa, että kohtuullinen korvaus [] jälkeen tapahtuvasta myynnistä (tm) tulee laskea seuraavalla kaavalla: $tm \times [] \times []$ (työsuhdekerroin).

Korvausta on maksettava niin kauan kuin keksintöä hyödynnetään, kuitenkin enintään 20 vuoden ajan siitä kun ilmoittanut ottavansa oikeuden keksintöön.

Eero Mantere
Puheenjohtaja

Esko Pakka
sihteeri

Asian ratkaisuun osallistuivat: Eero Mantere, Marja-Leena Mansala, Mari Komulainen, Jaakko Laurila, Anu-Tuija Lehto, Ralf Forsén ja Maunu Korpela